ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
F. G. JACOBS
της 21ης Νοεμβρίου 1991*

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η υπό κρίση υπόθεση θέτει το πρόβλημα του νομίμου χαρακτήρα ορισμένων επιβαρύνσεων που επιβάλλονται κατά την είσοδο εμπορευμάτων στη Réunion, που αποτελεί υπερπόντιο γαλλικό διαμέρισμα. Η υπόθεση έφθασε στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ από το cour d'appel de Saint-Denis (Réunion), το οποίο υπέβαλε τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Πρέπει τα άρθρα 3, 9 και 13 και, ενδεχόμενως, 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης της Ρώμης να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι απαγορεύουν την είσπραξη, από κράτος μέλος ή τους οικείους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως, φορολογικής επιβαρύνσεως ανάλογης προς την αξία των αγαθών, διάφορης του ΦΠΑ, επιβαλλόμενης λόγω της εισαγωγής αγαθών σ' ένα μόνο τμήμα του εδάφους του κράτους αυτού και πλήττουσας εξίσου αλλοδαπά και εγχώρια εμπορεύματα, εκτός εκείνων που προέρχονται από το οικείο τμήμα του εδάφους;

2) Ειδικότερα:

α) Πρέπει τα άρθρα 9 και 13 της Συνθήκης της Ρώμης να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι ένας φόρος μπορεί να χαρακτηριστεί ως φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος προς τελωνειακό δασμό, όταν ο φόρος αυτός εισπράττεται επί της αξίας των αλλοδαπών και εγχωρίων εμπορευμάτων λόγω της διαθέσεώς τους στην κατανάλωση, χωρίς να λαμβάνεται άμεσα ή έμμεσα υπόψη η διέλευση εθνικών συνόρων ή, αντιθέτως, οι διατάξεις αυτές απαιτούν η διέλευση των εθνικών συνόρων να αποτελεί, κατά νόμο ή de facto, το ένα από τα γενεσιουργά γεγονότα της φορολογήσεως;

β) Κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης της Ρώμης:

— Μπορεί η περιφερειακή καταγωγή προϊόντων ή κατηγοριών προϊόντων, κατά το μέτρο που αυτή αποκλείει κατ' ανάγκη τους αλλοδαπούς παραγωγούς από τις ευνοϊκότερες διατάξεις, να αποτελέσει θεμιτό κριτήριο για τη διαφορετική φορολογική μεταχείριση που επιφυλάσσει ένα κράτος μέλος ή μήπως η διαφορετική αυτή μεταχείριση πρέπει να στηρίζεται, επίσης ή αποκλειστικώς, στη φύση των εν λόγω προϊόντων;

— Μπορεί να θεωρηθεί ότι με τα φορολογικά πλεονεκτήματα που έχουν χορηγηθεί στα προϊόντα των γαλλικών υπερπροντίων διαμερι-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

σμάτων, και ειδικότερα στα προϊόντα της Réunion, πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την απαλλαγή των εν λόγω διαμερισμάτων από την καταβολή της εισφοράς θάλασσας, επιδιώκονται σκοποί οικονομικής πολιτικής οι οποίοι συμβιβάζονται με τις επιταγές της Συνθήκης και του παραγώγου δικαίου;

3) Πρέπει η Συμφωνία περί Ελευθέρων Συναλλαγών μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας να ερμηνευθεί ως απαγορεύουσα την είσπραξη από ένα κράτος μέλος ή τους οργανισμούς του τοπικής αυτοδιοικήσεως φορολογικής επιβαρύνσεως ανάλογης προς την αξία των αγαθών, διάφορης του ΦΠΑ, επιβαλλόμενης κατά τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία των εισαγομένων από τη Σουηδία αγαθών λόγω της εισαγωγής τους σε τμήμα του εδάφους του κράτους αυτού και πλήττουσας εξίσου τα κοινοτικά εμπορεύματα εκτός εκείνων που κατάγονται από το σχετικό τμήμα του εδάφους; »

Το ιστορικό της διαφοράς

2. Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της administration des douanes et droits indirects και τεσσάρων ιδιωτών οι οποίοι ζητούν την επιστροφή ορισμένων επιβαρύνσεων που υποχρεώθηκαν να καταβάλουν λόγω της εισαγωγής στη Réunion καινουργών αυτοκινήτων από τη μητροπολιτική Γαλλία. Παρόμοια ερωτήματα υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο και από το tribunal d' instance σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας, αλλ' αυτή η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως διεγράφη από το πρωτόκολλο του Δικαστηρίου κατόπιν της αποφάσεως του cour d'appel με την οποία εξαφανίστηκε η απόφαση του κατωτέρου δικαστηρίου για την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος (βλ. τη Διάταξη της 13ης Ιουνίου 1990, C-222/89 έως C-225/89, Alidor κ.λπ., ΕΕ C της 18ης Ιουλίου 1990, σ. 15).

3. Τα τρία από τα επίμαχα στη διαφορά της κύριας δίκης αυτοκίνητα κατασκευάστηκαν στη Γερμανία, ενώ το τέταρτο στη Σουηδία. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι « τα εν λόγω οχήματα υπήχθησαν κατά την εισαγωγή τους στο γαλλικό έδαφος σε καθεστώς αναστολής καταβολής δασμών, το οποίο διήρκεσε μέχρι την άφιξή τους στη Réunion, όπου και έγινε το σύνολο των πράξεων του κυρίως ειπείν εκτελωνισμού τους· σύμφωνα με το γαλλικό εσωτερικό δίκαιο, τα οχήματα βρίσκονταν κατά την περίοδο εκείνη υπό καθεστώς προσωρινής διαμετακομίσεως, το οποίο αναλύεται, ενόψει των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, σε καθεστώς εσωτερικής κοινοτικής διαμετακομίσεως, όσον αφορά τα τρία οχήματα που κατασκευάστηκαν στη Γερμανία, και σε καθεστώς εξωτερικής κοινοτικής διαμετακομίσεως, όσον αφορά το προερχόμενο από τη Σουηδία όχημα (απόφαση περί παραπομπής, σ. 6). Κατά συνέπεια, η εισαγωγή των οικείων οχημάτων στη Réunion δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εσωτερική γαλλική συναλλαγή, εφόσον μόνο κατά το χρονικό εκείνο σημείο συμπληρώθηκαν οι τελωνειακές διατυπώσεις.

4. Αναφορικά με τα γερμανικά αυτοκίνητα, η απάντηση στα ερωτήματα που έχουν υποβληθεί στο Δικαστήριο εξαρτάται από το αποτέλεσμα των διατάξεων της Συνθήκης περί δασμών και επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος καθώς και από το αποτέλεσμα της απαγορεύσεως των εισαγόντων δυσμενείς διακρίσεις εσωτερικών φόρων που θέτει το άρθρο 95 της Συνθήκης. Ωστόσο, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το σουηδικό αυτοκίνητο δεν τέθηκε σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Κοινότητας παρά μόνο μετά την άφιξή του στη Réunion. Έτσι, κατά το χρονικό σημείο της εισαγωγής του στη Réunion, το αυτοκίνητο αυτό δεν υπέκειτο στους κανόνες της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων ή στο άρθρο 95.

5. Εντούτοις, εξ αυτού δεν έπεται κατ' ανάγκη ότι το σουηδικό αυτοκίνητο πρέπει να τύχει διαφορετικής μεταχειρίσεως από αυτή που επιφυλάσσεται στα αυτοκίνητα που έχουν κατα-

σκευαστεί στη Γερμανία. Και τούτο επειδή τα άρθρα 3 και 6, αντίστοιχα, της συμφωνίας που συνήφθη το 1972 μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας [βλ. τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2838/72, ΕΕ ειδ. έκδ. 11/003, σ. 98] απαγορεύουν την επιβολή εισαγωγικών δασμών ή επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος στις συναλλαγές μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας. Επιπλέον, το άρθρο 18 της εν λόγω συμφωνίας ζητεί από τα συμβαλλόμενα μέρη να απέχουν από κάθε φορολογικής φύσεως μέτρο συνεπαγόμενο δυσμενείς διακρίσεις.

6. Είναι αληθές ότι οι διατάξεις της Συμφωνίας του 1972 δεν πρέπει κατ' ανάγκη να ερμηνεύονται όπως ακριβώς και οι αντίστοιχες διατάξεις της Συνθήκης (βλ. τις αποφάσεις 270/80, Polydor, Συλλογή 1982, σ. 329, και 104/81, Kupferberg, Συλλογή 1982, σ. 3641). Παρ' όλ' αυτά, για τους λόγους που εκθέτω στην κατωτέρω παράγραφο 28, φρονώ ότι, στην τωρινή αλληλουχία, τα δύο σύνολα διατάξεων έχουν κατ' ουσίαν το ίδιο αποτέλεσμα. Επιπλέον, από την προαναφερθείσα απόφαση Kupferberg σαφώς καταδεικνύεται ότι είναι δυνατόν οι διατάξεις της συμφωνίας του 1972 να παρέχουν στους ιδιώτες δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν. Εν προκειμένω, δεν υποστηρίχθηκε ότι είναι αδύνατη η επίκληση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου των ασκουσών επιρροή διατάξεων της συμφωνίας, σε περίπτωση παραβάσεώς τους. Επομένως, στις προτάσεις που θα ακολουθήσουν, πρέπει, εφόσον θα το επιτρέπει η σχετική αλληλουχία, να θεωρηθεί ότι κάθε αναφορά στις διατάξεις της συνθήκης περί δασμών και επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς εσωτερικούς φόρους περιλαμβάνει και τις αντίστοιχες διατάξεις της συμφωνίας του 1972.

7. Το κύριο στοιχείο όσον αφορά τις επίδικες επιβαρύνσεις είναι η επιβολή της καλούμενης octroi de mer, δηλαδή της εισφοράς θάλασσας. Τέτοιας φύσεως επιβαρύνσεις εισπράττονται από τις παλαιές γαλλικές αποικίες ήδη από τον δέκατο ένατο αιώνα. Την τωρινή τους νομική βάση αποτελεί ο νόμος 84-747 της 2ας Αυγούστου 1984, σύμφωνα με το άρθρο 38 του οποίου τα εμπορεύματα που εισάγονται στις περιφέρειες της Γουαδελούπης, της Γουιάνας, της Μαρτινίκας και της Réunion υπόκεινται σε φόρο καταναλώσεως καλούμενο εισφορά θάλασσας, βάση του οποίου αποτελεί η δασμολογητέα αξία στον τόπο εισαγωγής. Ο συντελεστής της επιβαρύνσεως αυτής καθορίζεται από το περιφερειακό συμβούλιο της οικείας περιφερείας. Στη Réunion υφίστανται, σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, τέσσερις κύριοι συντελεστές φορολογίας κλιμακούμενοι από 2 έως 22 % και ένας κατ' εξαίρεση συντελεστής ύψους 77 %. Η εισφορά θάλασσας καταβάλλεται στις αρμόδιες τελωνειακές αρχές, όπως ακριβώς και οι υπό αυστηρή έννοια δασμοί, και πλήττει όλα τα εμπορεύματα που εισάγονται στη Réunion, με εξαίρεση ορισμένα είδη βασικών αναγκών.

8. Παράλληλα με την εισφορά θάλασσας, το προϊόν της οποίας διατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως της περιφέρειας, στους οποίους επιτρέπεται και η είσπραξή του, το άρθρο 39 του νόμου 84-747 παρέχει στις εν λόγω περιφέρειες την εξουσία να εισπράττουν προς όφελός τους, υπό τις ίδιες με την εισφορά θάλασσας προϋποθέσεις, μια πρόσθετη επιβάρυνση με μέγιστο συντελεστή 1 %. Οι αρχές της Réunion έκαναν χρήση της εξουσίας αυτής και θέσπισαν μια πρόσθετη εισφορά με τον επιτρεπόμενο μέγιστο συντελεστή. Η επιβολή ακριβώς των δύο αυτών επιβαρύνσεων, της εισφοράς θάλασσας και της πρόσθετης εισφοράς, είναι αυτή που αμφισβητείται ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Στις προτάσεις που θα ακολουθήσουν, οι αναφορές για την εισφορά θάλασσας πρέπει να θεωρηθεί ότι ισχύουν και για την πρόσθετη εισφορά.

9. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εισφορά θάλασσας επιβάλλεται καταρχήν σε κάθε εμπόρευμα το οποίο δεν προέρχεται από την εν λόγω περιφέρεια, ασχέτως του αν κατά-

γεται από τη μητροπολιτική Γαλλία, άλλα κράτη μέλη ή τρίτη χώρα. Η εισφορά αυτή αντιπροσωπεύει σημαντικό μέρος των εσόδων των περιφερειών που δικαιούνται να την εισπράττουν, περιφερειών που όλες τους βρίσκονται σε σημαντικά χαμηλό επίπεδο ανάπτύξεως σε σχέση με την Κοινότητα ως σύνολο. Η εν λόγω εισφορά αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέσο δημιουργίας εισοδήματος, δοθέντος ότι είναι απλή στον υπολογισμό και στην είσπραξή της ενώ είναι δύσκολη η αποφυγή καταβολής της.

Η Συνθήκη ΕΟΚ και τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα

10. Πριν ασχοληθώ με τα ερωτήματα που θέτει το αιτούν δικαστήριο, πρέπει να εξετάσω σε ποια έκταση οι κανόνες της Συνθήκης μπορούν να εφαρμόζονται στα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα. Τα διαμερίσματα αυτά, τα οποία αποτελούν και περιφέρειες σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία, είναι αναπόσπαστο τμήμα της Γαλλικής Δημοκρατίας και του κοινοτικού τελωνειακού εδάφους [βλ. τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2151/84 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1984, σχετικά με το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας, ΕΕ L 197, σ. 1]. Παρ' όλ' αυτά, η εφαρμογή της Συνθήκης ΕΟΚ στα διαμερίσματα αυτά αποτελεί το αντικείμενο ειδικών κανόνων, που περιλαμβάνονται στο άρθρο 227, παράγραφος 2, το οποίο έχει ως εξής:

« Για (...) τα υπερπόντια γαλλικά διαμερίσματα εφαρμόζονται από της ενάρξεως της ισχύος της παρούσας Συνθήκης οι ειδικές και οι γενικές της διατάξεις περί:

— της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων·

— της γεωργίας, εξαιρέσει του άρθρου 40, παράγραφος 3·

— της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών·

— των κανόνων ανταγωνισμού·

— των μέτρων διασφαλίσεως που προβλέπονται στα άρθρα 108, 109 και 226·

— των οργάνων.

Οι όροι εφαρμογής των άλλων διατάξεων της παρούσας Συνθήκης ορίζονται εντός δύο ετών από την έναρξη της ισχύος της με ομοφώνους αποφάσεις του Συμβουλίου, προτάσει της Επιτροπής.

Τα όργανα της Κοινότητας μεριμνούν, στο πλαίσιο των διαδικασιών που προβλέπει η παρούσα Συνθήκη και ιδίως το άρθρο 226, για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη αυτών των περιοχών. »

11. Το άρθρο 227, παράγραφος 2, έχει εξεταστεί στο πλαίσιο της υποθέσεως 148/77, Hansen κατά Hauptzollamt Flensburg (ECR 1978, σ. 1787), στην οποία ο αιτών έννομη προστασία διάδικος ισχυριζόταν ότι οι φορολογικές διατάξεις της Συνθήκης, και ειδικότερα ο κανόνας της απαγορεύσεως των διακρίσεων του άρθρου 95, εφαρμόζονται και επί των εμπορευμάτων καταγωγής ενός γαλλικού υπερποντίου διαμερίσματος τα οποία είχαν εισαχθεί σ' ένα κράτος μέλος. Στην υπόθεση

εκείνη, ζητήθηκε από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς το άρθρο 227, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ενόψει του γεγονότος ότι το Συμβούλιο δεν είχε ακόμη, κατά την εποχή εκείνη, κάνει χρήση της εξουσίας του να καθορίσει τις προϋποθέσεις εφαρμογής, στα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα, άλλων διατάξεων της Συνθήκης εκτός από αυτές που μνημονεύονται στο πρώτο εδάφιο. Το Δικαστήριο (στις σκέψεις 9 και 10 της αποφάσεως εκείνης) διευκρίνισε ότι,

« εντούτοις, προκειμένου να ληφθεί δεόντως υπόψη η ιδιάζουσα γεωγραφική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση των διαμερισμάτων αυτών, η παράγραφος 2 του άρθρου 227 προέβλεψε ότι η εφαρμογή της Συνθήκης θα γινόταν κατά στάδια, ενώ παρέσχε, κατά τα λοιπά, ευρύτατες εξουσίες όσον αφορά τη θέσπιση ειδικών διατάξεων, προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες ανάγκες αυτών των τμημάτων του γαλλικού εδάφους·

για τον σκοπό αυτό, το άρθρο 227 μνημόνευσε κατά τρόπο συγκεκριμένο ορισμένα κεφάλαια και άρθρα τα οποία θα μπορούσαν να εφαρμόζονται ήδη από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης, ορίζοντας ταυτόχρονα μία προθεσμία δύο ετών εντός της οποίας θα ήταν δυνατό να καθοριστούν από το Συμβούλιο συγκεκριμένες προϋποθέσεις εφαρμογής όσον αφορά άλλα σύνολα διατάξεων·

επομένως, μετά την εκπνοή της προθεσμίας αυτής, οι διατάξεις της Συνθήκης και του παραγώγου δικαίου πρέπει να εφαρμόζονται αυτοδικαίως στα ΓΥΔ, κατά το μέτρο που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της Γαλλικής Δημοκρατίας ενώ, ωστόσο, εξυπακούεται ότι είναι πάντοτε δυνατή η μεταγενέστερη πρόβλεψη ειδικών μέτρων για την ικανοποίηση των αναγκών των εδαφών αυτών ».

Το Δικαστήριο κατέληξε στο ότι, καίτοι στο άρθρο 227, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, δεν μνημονεύονται οι φορολογικής φύσεως διατάξεις της Συνθήκης, οι διατάξεις αυτές, ειδικότερα δε το άρθρο 95, μπορούν να εφαρμόζονται μετά την εκπνοή της περιόδου των δύο ετών που προβλέπεται στο δεύτερο εδάφιο επί των εμπορευμάτων που προέρχονταν από τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα.

12. Από την πρακτική που ακολουθούν το Συμβούλιο και η Επιτροπή καταφαίνεται ότι τα εν λόγω κοινοτικά όργανα ερμηνεύουν, κατά τη γνώμη μου ορθώς, την απόφαση Hansen υπό την έννοια ότι ναι μεν στα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα εφαρμόζεται στο εξής, καταρχήν, το σύνολο του κοινοτικού δικαίου, πλην όμως το Συμβούλιο μπορεί, παρά την εκπνοή της περιόδου των δύο ετών που προβλέπεται στο άρθρο 227, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, να θεσπίζει διατάξεις παρεκκλίνουσες από τους κανόνες που έχουν τεθεί από τη Συνθήκη, ή βάσει αυτής, διαφορετικούς από αυτούς που μνημονεύονται στο πρώτο εδάφιο της εν λόγω διατάξεως προκειμένου να προωθηθεί η οικονομική και η κοινωνική ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Στη συνέχεια, έγινε ευρεία χρήση της εξουσίας αυτής.

13. Στις 26 Μαρτίου 1980, π.χ., το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 80/368/ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 120) με την οποία τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα εξαιρέθηκαν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49). Στη συνέχεια, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 88/245/ΕΟΚ, της 19ης Απριλίου 1988, με την οποία επιτράπηκε στη Γαλλική Δημοκρατία να εφαρμόζει στα υπερπόντια διαμερίσματά της και στη μητροπολιτική Γαλλία, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 95 της Συνθήκης, μειωμένο ποσοστό φόρου καταναλώσεως για το λεγόμενο « παραδοσιακό » ρούμι που παράγεται στα διαμερίσματα αυτά (ΕΕ L 106, σ. 33).

14. Αργότερα, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 89/687/ΕΟΚ, της 22ας Δεκεμβρίου 1989, για τη θέσπιση προγράμματος ειδικών μέτρων λόγω του απομακρυσμένου και νησιωτικού χαρακτήρα των γαλλικών υπερπόντιων διαμερισμάτων (Poséidom, ΕΕ L 399, σ. 39). Στη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως αυτής τονίζεται ότι τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα «παρουσιάζουν σημαντική διαρθρωτική καθυστέρηση την οποία επιδεινώνουν πολλά φαινόμενα (απομακρυσμένος και νησιωτικός χαρακτήρας, μικρή γεωγραφική έκταση, προβληματική μορφολογία του εδάφους και κλίμα, εξάρτηση της οικονομίας τους από ορισμένα προϊόντα), των οποίων η εμμονή και η σώρευση ζημιώνουν σοβαρά την οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη». Στη συνέχεια, στην ίδια αιτιολογική σκέψη, διευκρινίζεται ότι «η ύπαρξη των φαινομένων αυτών διαφοροποιεί σαφώς το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο σε σχέση με το επίπεδο άλλων περιοχών της Κοινότητας, ειδικότερα όσον αφορά το ποσοστό ανεργίας το οποίο είναι από τα υψηλότερα της Κοινότητας (...)». Σύμφωνα με το σημείο 1 του παραρτήματος της εν λόγω αποφάσεως «το Poséidom στηρίζεται στη διπλή αρχή ότι τα υπερπόντια διαμερίσματα ανήκουν μεν πλήρως στην Κοινότητα αλλά αναγνωρίζεται, συγχρόνως, ότι έχουν ιδιάζοντα περιφερειακό χαρακτήρα και παρουσιάζουν ορισμένα ιδιαίτερα γνωρίσματα και ανάγκες που τα διαφοροποιούν από το σύνολο της Κοινότητας».

15. Ενεργώντας στο πλαίσιο του προγράμματος Poséidom, το Συμβούλιο εξέδωσε, την ίδια ημέρα, την απόφαση 89/688/ΕΟΚ, σχετικά με το καθεστώς που διέπει την εισφορά θάλασσας στα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα (ΕΕ L 399, σ. 46). Στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως αυτής διευκρινίζεται ότι η εισφορά θάλασσας αποτελεί «σημαντικό μέσο τοπικής αυτονομίας και δημοκρατίας· ότι οι πόροι από αυτή την εισφορά πρέπει να αποτελέσουν μέσο οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως των υπερποντίων διαμερισμάτων». Ωστόσο, σύμφωνα με την ενάτη αιτιολογική σκέψη, η εισφορά θάλασσας θα πρέπει, θεωρητικώς, μετά το πέρας της περιόδου των δέκα ετών «να συμφωνεί πλήρως με τις αρχές του άρθρου 95 της Συνθήκης».

16. Κατόπιν τούτου, το άρθρο 1 της αποφάσεως 89/688 προβλέπει ότι: «Το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 1992, οι γαλλικές αρχές λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε το καθεστώς εισφοράς θάλασσας που ισχύει επί του παρόντος στα υπερπόντια διαμερίσματα να εφαρμόζεται χωρίς διάκριση (...) στα προϊόντα που εισάγονται και στα προϊόντα που παράγονται στις περιοχές αυτές.» Το άρθρο 4 ορίζει ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις «(...) η Γαλλική Δημοκρατία εξουσιοδοτείται να διατηρήσει, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1992 το αργότερο, το ισχύον καθεστώς εισφοράς θάλασσας (...)». Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 3, η Γαλλία μπορεί για περίοδο μη υπερβαίνουσα τα δέκα έτη, να παρέχει απαλλαγές από τον φόρο, μερικές ή ολικές, ανάλογα με τις οικονομικές ανάγκες των γαλλικών διαμερισμάτων, υπέρ των τοπικών προϊόντων. Πρέπει να σημειωθεί ότι η απόφαση 89/688 τέθηκε σε ισχύ μετά τα πραγματικά περιστατικά που απετέλεσαν τη γένεση της διαφοράς της κύριας δίκης.

17. Τα μέτρα αυτά αποτελούν την απόδειξη αυτού που στην πέμπτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της αποφάσεως 89/688 αποκαλείται η «εύθραυστη οικονομική διάρθρωση» των γαλλικών υπερποντίων διαμερισμάτων και δείχνουν μέχρι ποιου σημείου είναι έτοιμα να φθάσουν τα πολιτικά όργανα ώστε να τα προστατεύσουν από τις αυστηρές διατάξεις της Συνθήκης. Παρ' όλ' αυτά, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σε περίπτωση που το Δικαστήριο επρόκειτο να αποφανθεί ότι επιβαρύνσεις όπως η εισφορά θάλασσας είναι ασυμβίβαστες με το άρθρο 95 της Συνθήκης, μια τέτοια απόφαση δεν θα αφορούσε παρά την περίοδο μεταξύ της εκπνοής των δύο ετών περί της

οποίας γίνεται μνεία στο άρθρο 227, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, και της θέσεως σε ισχύ της αποφάσεως 89/688. Αν, εξάλλου, το Δικαστήριο επρόκειτο να δεχθεί ότι τέτοιες επιβαρύνσεις συμβιβάζονται με τις διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με δασμούς και φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος, μια τέτοια απόφαση θα έπρεπε καταρχήν να εφαρμοστεί ύστερα από το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι εν λόγω διατάξεις τέθηκαν σε ισχύ. Εξάλλου, όπως δέχεται και η Επιτροπή, το Συμβούλιο δεν έχει την εξουσία να παρεκκλίνει από τις διατάξεις αυτές μεταγενέστερα.

Η νομιμότητα μιας επιβαρύνσεως όπως η εισφορά θάλασσας

α) *Οι διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με δασμούς και φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος*

18. Η région Réunion και η Γαλλική Κυβέρνηση υπογραμμίζουν ότι η εισφορά θάλασσας επιβάλλεται σε όλες τις εισαγωγές στις οικείες περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγών που προέρχονται από άλλα υπερπόντια διαμερίσματα και τη μητροπολιτική Γαλλία. Επιπλέον, επισημαίνουν ότι γενεσιουργός αιτία της επιβολής της εισφοράς θάλασσας είναι όχι η διέλευση εθνικών αλλά η διέλευση περιφερειακών συνόρων. Οι παράγοντες αυτοί, υποστηρίζουν, τοποθετούν την εισφορά θάλασσας εκτός του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης σχετικά με τελωνειακούς δασμούς και φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος.

19. Η Επιτροπή αναφέρει ότι, ήδη από το 1980, έχει λάβει ορισμένες καταγγελίες από επιχειρηματίες σχετικά με την εισφορά θάλασσας. Κατόπιν τούτου, κίνησε, το 1984, κατά της Γαλλίας τη διαδικασία λόγω παραβάσεως σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης. Αφού εξέτασε τις παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως, η Επιτροπή αποφάσισε να σταματήσει τη διαδικασία αυτή και να επιδιώξει την πολιτική επίλυση του προβλήματος. Παρ' όλ' αυτά, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, εφόσον η εισφορά θάλασσας επιβάλλεται επί των εμπορευμάτων λόγω της διελεύσεως των συνόρων της οικείας περιοχής ενώ τα τοπικά προϊόντα δεν υπόκεινται σε αντίστοιχη επιβάρυνση, μια τέτοια επιβολή ισοδυναμεί με φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμό. Ενόψει του γεγονότος ότι η εισφορά θάλασσας υφίσταται από τον προηγούμενο αιώνα, η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13 της Συνθήκης. Κατά το μέτρο που α) η εισφορά θάλασσας επεκτάθηκε, μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης, και σε προϊόντα τα οποία δεν υπέκειντο προηγουμένως σ' αυτή ή β) ο συντελεστής της αυξήθηκε ύστερα από την ημερομηνία αυτή, η Επιτροπή φρονεί ότι η εν λόγω εισφορά εμπίπτει στο άρθρο 12 της Συνθήκης.

20. Καίτοι η εισφορά θάλασσας διαθέτει ορισμένα από τα χαρακτηριστικά ενός πραγματικού δασμού, η Επιτροπή δέχεται ότι η έννοια του stricto sensu δασμού, σύμφωνα με το νόημα της Συνθήκης, είναι δυνατό να περιορίζεται στους δασμούς που επιβάλλονται σε εθνικό ή κοινοτικό επίπεδο. Αυτός είναι ακριβώς και ο λόγος για τον οποίο, στο έγγραφο οχλήσεως που απηύθυνε στη Γαλλική Κυβέρνηση το 1984, η Επιτροπή κατέταξε την εισφορά θάλασσας στις φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η διάκριση μεταξύ των δύο κατηγοριών δεν έχει πρακτικές συνέπειες όταν πρόκειται για εισαγωγές προερχόμενες από άλλα κράτη μέλη, εφόσον και τα δύο είδη επιβαρύνσεως υπόκεινται στους ίδιους κανόνες. Ωστόσο, επισημαίνει ότι η εν λόγω διάκριση ασκεί επιρροή ενόψει εισαγωγών από τρίτες χώρες, κατά το μέτρο που, όπως συμβαίνει με τη συμφωνία μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας (βλ. τα άρθρα 3 και 6) οι δύο κατηγορίες δεν τυγχάνουν της ίδιας ακριβώς μεταχειρίσεως.

21. Έχω τη γνώμη ότι η υπόδειξη της Επιτροπής ότι η έννοια των δασμών πρέπει να περιορίζεται στις εισφορές που εισπράττονται αποκλειστικά σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο είναι όντως ορθή. Θα αποτελούσε ίσως γλωσσική υπερβολή να χαρακτηριστούν ως δασμοί εισφορές που επιβάλλονται στα περιφερειακά σύνορα στο εσωτερικό κράτους μέλους για αγαθά που εισάγονται από κάποιο άλλο μέρος του ίδιου κράτους, έστω και αν οι εισφορές αυτές επιβάλλονται και επί των εισαγωγών, εντός της οικείας περιφερείας, προϊόντων προερχομένων από άλλα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, θα ασχοληθώ με το ζήτημα αν μια φορολογική επιβάρυνση όπως η εισφορά θάλασσας μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμό.

22. Επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, όταν, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, η εισφορά θάλασσας πλήττει εισαγωγές ως προς τις οποίες οι τελωνειακές διατυπώσεις δεν συμπληρώνονται παρά κατά την άφιξη των εμπορευμάτων στη Réunion, περιφερειακά και εθνικά σύνορα συμπίπτουν. Το ίδιο ισχύει και όταν η εισφορά θάλασσας επιβάλλεται σε εμπορεύματα που εισάγονται στη Réunion απευθείας από άλλα κράτη μέλη. Κατά τη γνώμη μου, τούτο σαφώς καταδεικνύει ότι η επιβολή της εισφοράς θάλασσας, υπό τέτοιες περιστάσεις, είναι ασυμβίβαστη με τις διατάξεις της Συνθήκης περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος, εφόσον οι διατάξεις αυτές σαφώς απαγορεύουν τη φορολόγηση των εισαγωγών στα εθνικά σύνορα.

23. Εντούτοις, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η εισφορά θάλασσας αποτελεί μέρος ενός συστήματος εσωτερικής φορολογίας και ότι, ως εκ τούτου, η εν λόγω εισφορά εμπίπτει όχι στις διατάξεις της Συνθήκης περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος αλλά στο άρθρο 95 της Συνθήκης. Στη συνέχεια των προτάσεών μου θα εξετάσω το άρθρο 95 λεπτομερέστερα, πλην όμως ας μου επιτραπεί να διευκρινίσω, ευθύς εξαρχής, ότι η άποψη της Γαλλικής Κυβερνήσεως είναι εσφαλμένη. Με την απόφασή του 77/72, Capolongo (ECR 1973, σ. 611), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 95 αφορά τις οικονομικές επιβαρύνσεις που υπάγονται σε ένα γενικό σύστημα εσωτερικών εισφορών το οποίο πλήττει συστηματικώς εγχώρια και εισαγόμενα προϊόντα σύμφωνα με τα ίδια κριτήρια. Όπως παρατηρεί η Επιτροπή, η εισφορά θάλασσας δεν πληροί το κριτήριο αυτό διότι δεν επιβάλλεται επί των εμπορευμάτων που παράγονται στη Réunion. Εξ αυτού έπεται ότι ένα τέτοιο τέλος δεν αποτελεί εσωτερική φορολόγηση κατά την έννοια του άρθρου 95.

24. Εντούτοις, προκειμένου να δοθεί πληρέστερη απάντηση στα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα αν οι διατάξεις της Συνθήκης περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος εφαρμόζονται και επί των τελών που εισπράττονται επί των εμπορευμάτων κατά τη διέλευση περιφερειακών συνόρων τα οποία δεν συμπίπτουν με τα εθνικά σύνορα.

25. Σύμφωνα με το άρθρο 9 της Συνθήκης, η Κοινότητα βασίζεται επί τελωνειακής ενώσεως η οποία περιλαμβάνει « την απαγόρευση των εισαγωγικών και εξαγωγικών δασμών και όλων των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος (...) ». Ομοίως, το άρθρο 13 της Συνθήκης ορίζει ότι τα κράτη μέλη καταργούν « τους ισχύοντες μεταξύ τους » εισαγωγικούς δασμούς και φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος. Όπως η Επιτροπή αναγνωρίζει, οι διατάξεις αυτές αφορούν, προφανώς και κατά κύριο λόγο, την κατάργηση των δασμών και των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος που επιβάλλονται μεταξύ των κρατών μελών. Πράγματι, υπ' αυτήν ακριβώς την έννοια οι εν λόγω διατάξεις έχουν μέχρι τώρα εφαρμοστεί από το Δικαστήριο (βλ., ιδίως, τις αποφάσεις 24/68, Επιτροπή κατά

Ιταλίας, ECR 1969, σ. 193· 2/69 και 3/69, Sociaal Fonds Diamantarbeiders, ECR 1969, σ. 211, και 87/75, Bresciani, ECR 1976, σ. 129). Τούτο ουδόλως εκπλήσσει, δεδομένου ότι, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, η Συνθήκη έχει καταρτιστεί με την προοπτική ενοποιημένων τελωνειακών εδαφών.

26. Εξ αυτού δεν έπεται, κατά τη γνώμη μου, ότι οι κανόνες της Συνθήκης περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος δεν εφαρμόζονται στις εισφορές που εισπράττονται από μία συγκεκριμένη περιφέρεια κράτους μέλους επί των εμπορευμάτων που εισάγονται από άλλα κράτη μέλη. Πράγματι, με την απόφασή του Sociaal Fonds Diamantarbeiders, το Δικαστήριο έχει σαφώς αναγνωρίσει ότι σκοπός της Συνθήκης ήταν « να δοθεί στον κανόνα της καταργήσεως των δασμών και των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος γενικό περιεχόμενο και αποτέλεσμα ώστε να διασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων ». Φρονώ ότι η σχεδιασθείσα με το άρθρο 9 τελωνειακή ένωση συνεπάγεται ένα έδαφος όπου τέτοιοι δασμοί ή επιβαρύνσεις δεν επιβάλλονται σε κανένα σημείο εντός των ορίων του. Κατά τη γνώμη μου, θα ήταν ασυμβίβαστο με τους στόχους της Συνθήκης να θεωρηθεί ότι η απαγόρευση φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος περιορίζεται στις επιβαρύνσεις που επιβάλλονται λόγω της διελεύσεως των εθνικών συνόρων, αποκλειομένων των επιβαρύνσεων που εισπράττονται κατά τη διέλευση των περιφερειακών συνόρων. Αν οι περιφερειακές αρχές ήσαν ελεύθερες να επιβάλλουν τέτοιες επιβαρύνσεις, η ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών εντός της Κοινότητας θα διαταρασσόταν πλήρως. Πράγματι, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, οι περιφερειακές επιβαρύνσεις είναι δυνατό να θίγουν περισσότερο απ' ό,τι οι εισπραττόμενες σε εθνικό επίπεδο επιβαρύνσεις την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων λόγω των αναριθμήτων περιφερειακών συνόρων που υφίστανται εντός της Κοινότητας. Δεν είναι δυνατόν η πρόθεση των συντακτών της Συνθήκης να ήταν η ενθάρρυνση μιας τέτοιας καταστάσεως η οποία θα ήταν ακόμα περισσότερο ανώμαλη ενόψει της εγκαθιδρύσεως της εσωτερικής αγοράς.

27. Θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, παράλογο να γίνει διάκριση μεταξύ της περιπτώσεως όπου τα περιφερειακά σύνορα συμπίπτουν με τα εθνικά σύνορα και όπου, καθώς νομίζω, οι διατάξεις της Συνθήκης περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος ισχύουν πλήρως και της περιπτώσεως όπου προϊόντα που κατάγονται από άλλα κράτη μέλη εκτελωνίζονται πρώτα σε κάποιο άλλο μέρος της Γαλλίας και κατόπιν εισάγονται στη Réunion. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η προβλεπόμενη από τη Συνθήκη απαγόρευση φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος πρέπει να θεωρηθεί ως εξίσου ισχύουσα. Υπό περιστάσεις όπως οι προκείμενες, στερείται, κατά τη γνώμη μου, σημασίας το γεγονός ότι η εισφορά θάλασσας εισπράττεται και επί των εισαγωγών που προέρχονται από άλλα υπερπόντια διαμερίσματα καθώς και από τη μητροπολιτική Γαλλία, δεδομένου ότι για να υφίσταται παράβαση της εν λόγω απαγορεύσεως δεν απαιτείται οι επίμαχες επιβαρύνσεις να συνεπάγονται αποτέλεσμα το οποίο να εισάγει διακρίσεις και να είναι προστατευτικό: βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Sociaal Fonds Diamantarbeiders.

28. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγω είναι ότι η απαγόρευση φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμούς που προβλέπεται από τη Συνθήκη και η αντίστοιχη απαγόρευση που επιβάλλεται από το άρθρο 6 της Συμφωνίας μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας δεν περιορίζονται στις επιβαρύνσεις που εισπράττονται λόγω της διελεύσεως εθνικών συνόρων αλλά επεκτείνονται και στις επιβαρύνσεις που επιβάλλονται κατά τη διέλευση περιφερειακών συνόρων στο εσωτερικό ενός κράτους. Είναι σαφές ότι, στην παρούσα αλληλουχία, αμφότερες οι απαγορεύσεις έχουν το ίδιο αποτέλεσμα, δεδομένου ότι, όπως επισημαίνει και η Επιτροπή, η έννοια των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμούς, σύμφωνα με το νόημα του άρθρου 6 της Συμφωνίας, έστω και αν είναι περισσότερο περιορισμένη απ' ό,τι η αντίστοιχη έννοια της Συνθήκης ΕΟΚ, πρέπει, εν πάση περιπτώσει, προκειμένου να είναι αποτελεσματική, να καλύπτει και μια επιβάρυνση όπως η εισφορά θάλασσας, η οποία ομοιάζει τόσο πολύ προς κυρίως ειπείν δασμό.

EB0β29. Ένα ακόμα σημείο πρέπει να τονιστεί. Τόσο η Συνθήκη ΕΟΚ όσο και το άρθρο 6 της συμφωνίας διακρίνουν μεταξύ υφισταμένων φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος (βλ. άρθρο 13 της Συνθήκης και άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 3, της συμφωνίας) και νέων τέτοιου είδους επιβαρύνσεων (βλ. άρθρο 12 της Συνθήκης και άρθρο 6, παράγραφος 1, της συμφωνίας). Επομένως, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προσδιορίσει, ενόψει των συγκεκριμένων περιστάσεων της διαφοράς της κύριας δίκης και εφόσον το κρίνει αναγκαίο, ποια από τις διατάξεις της Συνθήκης που απαγορεύουν τέτοιες επιβαρύνσεις και ποια παράγραφος του άρθρου 6 της συμφωνίας ασκεί επιρροή.

« Κανένα κράτος μέλος δεν επιβάλλει άμεσα ή έμμεσα στα προϊόντα άλλων κρατών μελών εσωτερικούς φόρους οποιασδήποτε φύσεως, ανωτέρους από εκείνους που επιβαρύνουν άμεσα ή έμμεσα τα ομοειδή εθνικά προϊόντα.

Κανένα κράτος μέλος δεν επιβάλλει στα προϊόντα των άλλων κρατών μελών εσωτερικούς φόρους, η φύση των οποίων οδηγεί έμμεσα στην προστασία άλλων προϊόντων. »

β) *Το άρθρο 95 της Συνθήκης*

30. Ενόψει του συμπεράσματος στο οποίο κατέληξα σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως των φορολογικών επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμούς που προβλέπει η Συνθήκη, δεν θεωρώ απολύτως αναγκαίο να εξετάσω αν η εισφορά θάλασσας συμβιβάζεται με την απαγόρευση εισαγόντων διακρίσεων εσωτερικών φόρων που θεσπίζει το άρθρο 95, δεδομένου ότι κατά πάγια νομολογία η μία από τις δύο αυτές απαγορεύσεις αποκλείει την άλλη (βλ. π.χ. την απόφαση 94/74, IGAV, ECR 1975, σ. 699). Όπως έχω εξηγήσει, είναι, κατά τη γνώμη μου, προφανές ότι επιβαρύνσεις όπως η εισφορά θάλασσας δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 95. Παρ' όλ' αυτά, έστω και αν είχα κρίνει ότι το άρθρο 95 θα έπρεπε να τύχει εφαρμογής υπό περιστάσεις όπως οι προκείμενες, δεν θα θεωρούσα ότι οι διατάξεις του άρθρου αυτού έχουν παραβιαστεί.

31. Τα δύο πρώτα εδάφια του άρθρου 95 έχουν ως εξής:

32. Η région Réunion και η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι, εφόσον τα προϊόντα που εισάγονται στη Réunion από άλλες περιοχές της Γαλλίας υπόκεινται στην εισφορά θάλασσας όπως ακριβώς και οι εισαγωγές από άλλα κράτη μέλη ή από τρίτες χώρες, ένας τέτοιος φόρος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εισάγων δυσμενείς διακρίσεις. Επιπλέον, ισχυρίζονται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να θεσπίζουν διαφοροποιημένα συστήματα φορολογίας όσον αφορά ορισμένα προϊόντα βάσει αντικειμενικών κριτηρίων. Επισημαίνουν ότι το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι: « Τέτοιου είδους διαφοροποιήσεις συμβιβάζονται με το κοινοτικό δίκαιο αν επιδιώκουν στόχους οικονομικής πολιτικής που και αυτοί συμβιβάζονται με τις απαιτήσεις της Συνθήκης και του παράγωγου δικαίου και αν ο τρόπος εφαρμογής τους είναι τέτοιος ώστε να αποφεύγεται κάθε μορφή διακρίσεως άμεσης ή έμμεσης έναντι των εισαγωγών από άλλα κράτη μέλη ή προστασίας της ανταγωνιστικής εθνικής παραγωγής » (βλ. π.χ. την απόφαση 106/84, Επιτροπή κατά Δανίας, Συλλογή 1986, σ. 833, σκέψη 20).

33. Νομίζω ότι η συλλογιστική στην οποία στηρίζεται το επιχείρημα αυτό — δηλαδή ότι η εισφορά θάλασσας δεν συνιστά δυσμενή διά-

κριση επειδή επιβάλλεται και επί των εισαγωγών που προέρχονται από άλλες περιοχές της Γαλλίας — είναι εσφαλμένη. Όπως ορθώς παρατηρεί η Επιτροπή, μια δυσμενής διάκριση με βάση την περιφερειακή καταγωγή αποτελεί μερική διάκριση ερειδόμενη στην ιθαγένεια, εφόσον η οικεία περιφέρεια αποτελεί τμήμα του εθνικού εδάφους κράτους μέλους. Με άλλα λόγια, τα εμπορεύματα που κατάγονται από άλλα κράτη μέλη υφίστανται αναπόφευκτα μια λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση. Το ότι τούτο ισοδυναμεί με δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας είναι τώρα πλέον αναμφισβήτητο σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. τις αποφάσεις C-21/88, Du Pont de Nemours Italiana, Συλλογή 1990, σ. I-889, σκέψη 11, και της 25ης Ιουλίου 1991, C-1/90 και C-176/90, Aragonesa de Publicidad Exterior, Συλλογή 1991, σ. I-4151, σκέψη 24). Επομένως, το γεγονός ότι μία επιβάρυνση όπως η εισφορά θάλασσας επιβάλλεται και επί των εμπορευμάτων που προέρχονται από άλλα τμήματα του γαλλικού εδάφους δεν σημαίνει ότι η επιβάρυνση αυτή δεν πρέπει να θεωρηθεί ως εισάγουσα διακρίσεις κατά την έννοια του άρθρου 95.

34. Ωστόσο, προκειμένου να διαπιστωθεί παράβαση του άρθρου 95 είναι αναγκαίος και ο εντοπισμός ενός εγχωρίου προϊόντος το οποίο να είναι ομοειδές ή ανταγωνιστικό προς το βαρύτερα φορολογούμενο εισαγόμενο προϊόν. Με την απόφασή του C-47/88, Επιτροπή κατά Δανίας (Συλλογή 1990, σ. I-4509), η οποία αφορούσε το συμβιβαστό προς το άρθρο 95 της Συνθήκης της δανικής νομοθεσίας περί φορολογίας των αυτοκινήτων, το Δικαστήριο αναγνώρισε κατά τρόπο μη επιδεχόμενο παρερμηνεία ότι το εν λόγω άρθρο δεν μπορούσε να τύχει εφαρμογής ελλείψει ομοειδούς ή ανταγωνιστικής εγχώριας παραγωγής. Καίτοι ορισμένα από τα πληττόμενα με την εισφορά θάλασσας προϊόντα είναι δυνατό να παράγονται στη Réunion, τούτο δεν συμβαίνει όσον αφορά τα αυτοκίνητα τα οποία και αποτελούν το αντικείμενο της ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου διαφοράς, ούτε, άλλωστε, προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι η κατάσταση αυτή μπορεί να μεταβληθεί στο ορατό μέλλον. Φυσικά, η μητροπολιτική Γαλλία κατασκευάζει αυτοκίνητα, πλην όμως τα αυτοκίνητα αυτά υπόκεινται στην εισφορά θάλασσας όταν εισάγονται στη Réunion, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τα αυτοκίνητα που εισάγονται από άλλα κράτη μέλη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν μπορεί να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι η εισφορά θάλασσας πλήττει τα προϊόντα των άλλων κρατών μελών κατά τρόπο περισσότερο επαχθή απ' ό,τι τα ομοειδή εγχώρια προϊόντα· ούτε άλλωστε μπορεί να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι η εν λόγω εισφορά παρέχει έμμεση προστασία στα εγχώρια προϊόντα. Εξ αυτού έπεται ότι, προκειμένου περί αυτοκινήτων, μία φορολογική επιβάρυνση όπως η εισφορά θάλασσας, έστω και αν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 95 της Συνθήκης, πρέπει να θεωρηθεί ότι συμβιβάζεται με τη διάταξη αυτή. Στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, δεν ζητείται από το Δικαστήριο να εξετάσει τη νομιμότητα της εισφοράς αυτής σε σχέση με άλλα προϊόντα, ούτε, άλλωστε, είναι αυτό σε θέση να πράξει κάτι τέτοιο.

Τα διαχρονικά αποτελέσματα μιας δικαστικής αποφάσεως περί ασυμβιβάστου

35. Η région Réunion και η Γαλλική Κυβέρνηση ζήτησαν από το Δικαστήριο, σε περίπτωση που τούτο θα έκρινε ότι φορολογική επιβάρυνση όπως η εισφορά θάλασσας είναι παράνομη, να περιορίσει τα διαχρονικά αποτελέσματα της αποφάσεώς του. Δοθέντος ότι θεωρώ την εισφορά θάλασσας ασυμβίβαστη με την απαγόρευση της Συνθήκης περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμούς, οφείλω να εξετάσω αν το Δικαστήριο πρέπει να ακολουθήσει την υπόδειξη αυτή περιορίζοντας τα αποτελέσματα της αποφάσεώς του στις αιτήσεις για επιστροφή εισφορών που καταβλήθηκαν πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεώς του.

36. Με την απόφασή του 43/75, Defrenne (ECR 1976, σ. 455), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, έχει την εξουσία, δυνάμει της γενικής αρχής της ασφαλείας δικαίου, να περιορίζει τα αποτελέσματα των αποφάσεών του όσον αφορά γεγονότα του παρελθόντος. Εξετάζοντας αν πρέπει να περιορίσει μια απόφασή του κατ' αυτόν τον τρόπο, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη δύο κυρίους παράγοντες. Πρώτον, ποιες είναι οι πρακτικές συνέπειες που θα μπορούσαν να προκύψουν αν δεν περιόριζε τα διαχρονικά αποτελέσματα μιας αποφάσεώς του; Δεύτερον, τα υποκείμενα δικαίου που θα μπορούσαν να επηρεαστούν από την απόφασή του ωθήθηκαν στο να πιστέψουν ότι η έννομη κατάσταση είναι διαφορετική από αυτή που διαπίστωσε το Δικαστήριο; Βλ. τις αποφάσεις Defrenne, που έχω ήδη προαναφέρει, 24/86, Blaizot (Συλλογή 1988, σ. 379), και C-262/88, Barber (Συλλογή 1990, σ. I-1889). Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι «δεν μπορεί, εντούτοις, μια τέτοια μέριμνα να καταλήγει στο να περιορίζεται η αντικειμενικότητα του δικαίου και να διακυβεύεται η μελλοντική του εφαρμογή λόγω των επιπτώσεων που μια δικαστική απόφαση μπορεί να συνεπάγεται για το παρελθόν» (προαναφερθείσα απόφαση Blaizot, σκέψη 30).

37. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο διαπιστώσει τον παράνομο χαρακτήρα της εισφοράς θάλασσας, η απόφασή του θα είχε αναμφιβόλως σοβαρές συνέπειες, δεδομένου ότι θα έπρεπε να επιστραφούν σημαντικά ποσά για τις εισφορές που είχαν προηγουμένως εισπραχθεί. Είναι σαφές ότι η Réunion δεν θα μπορούσε να ανθέξει μια τέτοια επιβάρυνση. Είναι γεγονός ότι με την απόφασή του 68/79, Just (ECR 1980, σ. 501), το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει την εκ μέρους ενός εθνικού νομικού συστήματος άρνηση επιστροφής φορολογικών επιβαρύνσεων που έχουν αδικαιολογήτως εισπραχθεί όταν μια τέτοια επιστροφή θα συνεπαγόταν τον αδικαιολόγητο πλουτισμό των δικαιούχων, π. χ. όταν οι αδικαιολογήτως εισπραχθείσες επιβαρύνσεις έχουν ενσωματωθεί στις τιμές των εμπορευμάτων και μετακυλιστεί στους αγοραστές (βλ. επίσης την απόφαση 199/82, San Giorgio (Συλλογή 1983, σ. 3595). Εξάλλου, στη σκέψη 35 της αποφάσεως 142/80 και 143/80, Essevi και Salengo (Συλλογή 1981, σ. 1413), το Δικαστήριο στηρίχθηκε στην αρχή αυτή προκειμένου να απορρίψει το αίτημα να περιοριστούν τα διαχρονικά αποτελέσματα της αποφάσεώς του στην υπόθεση εκείνη. Εντούτοις, η αρχή της αποφάσεως Just δεν θα έπρεπε να έχει ως αποτέλεσμα την απόρριψη των αιτήσεων επιστροφής εισφορών θάλασσας, αιτήσεων που υποβλήθηκαν από πρόσωπα που είχαν αγοράσει τα εν λόγω εμπορεύματα για προσωπική τους χρήση.

38. Είναι επίσης αληθές ότι οι αιτήσεις για την επιστροφή των αδικαιολογήτως καταβληθεισών επιβαρύνσεων υπόκεινται, καταρχήν, στις οριζόμενες από την εθνική νομοθεσία προθεσμίες. Εντούτοις, ο εκπρόσωπος της Γαλλικής Κυβερνήσεως δήλωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η προβλεπόμενη σε τέτοιες περιπτώσεις προθεσμία είναι, πιθανώς, 30 έτη. Μια τόσο μακρά περίοδος ουδόλως μπορεί να προστατεύσει τη Réunion από τις σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις που οπωσδήποτε θα συνεπάγονταν οι αιτήσεις για την επιστροφή των κατά το παρελθόν εισπραχθεισών εισφορών θάλασσας.

39. Οι παράγοντες αυτοί δεν αρκούν, ίσως, από μόνοι τους για να περιοριστούν διαχρονικώς τα αποτελέσματα της αποφάσεως που προτείνω στο Δικαστήριο να εκδώσει. Εντούτοις, ανεξαρτήτως του αποτελέσματος της παρούσας διαδικασίας, θα μπορούσε κανείς ευλόγως να θεωρήσει ότι η εισφορά θάλασσας συμβιβαζόταν μέχρι τώρα με τη Συνθήκη.

40. Καίτοι, όπως έχω αναφέρει ανωτέρω (βλ. παράγραφο 19), η Επιτροπή θεώρησε το 1984 ότι η εισφορά θάλασσας ήταν ασυμβίβαστη με τις διατάξεις της Συνθήκης περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμούς και ότι η άποψη αυτή επαναλήφθηκε σε μια απάντηση που δόθηκε επ' ονόματι της Επιτροπής το 1987 σε γραπτή ερώτηση ενός ευρωβουλευτή (βλ. ΕΕ C 351, σ. 27), η διαδικασία λόγω παραβάσεως που κίνησε η Επιτροπή κατά της Γαλλίας δεν συνεχίστηκε. Επιπλέον, η άποψη της Επιτροπής ότι η εισφορά θάλασσας αποτελεί φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος δυσχερώς συμβιβάζεται με την πρότασή της (ΕΕ 1989, C 39, σ. 6), πρόταση η οποία αποτέλεσε τη βάση της αποφάσεως 89/688 [1]. Όπως και το άρθρο 4 της αποφάσεως 89/688, το άρθρο 4 της προτάσεως της Επιτροπής όριζε ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η Γαλλία « εξουσιοδοτείται να διατηρήσει, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1992 το αργότερο, το τρέχον καθεστώς εισφοράς θάλασσας ».

41. Θα πρέπει να υπογραμμίσω ότι, εφόσον η Επιτροπή ανέκαθεν δεχόταν ότι το άρθρο 227, παράγραφος 2, κατά την έννοια που του έχει δώσει το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφασή του Hansen, δεν παρέχει στα κοινοτικά όργανα την εξουσία να παρεκκλίνουν, προς όφελος των γαλλικών υπερποντίων διαμερισμάτων, από τους κανόνες της Συνθήκης σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, είναι το λιγότερο περίεργο ότι το εν λόγω κοινοτικό όργανο προέτεινε τη λήψη ενός μέτρου που θεωρούσε ως συνιστών κατάχρηση εξουσίας. Η Επιτροπή προσπάθησε να εξηγήσει τη θέση της κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ισχυριζόμενη ότι ο τρόπος προσεγγίσεως που υλοποιήθηκε τελικώς, με την απόφαση 89/688 είναι ο μόνος που θεωρεί ως ρεαλιστικό από πολιτική άποψη. Έστω και αν δεχθώ ότι έτσι έχουν τα πράγματα, γεγονός είναι πάντως ότι η Επιτροπή προέτεινε έναν τρόπο προσεγγίσεως τον οποίο θεωρούσε ως παράνομο. Η προσέγγιση της Επιτροπής πρέπει να θεωρηθεί ως επιζήμια από την άποψη της ασφάλειας δικαίου, αρχής επί της οποίας στηρίχθηκε το Δικαστήριο, κυρίως στην προαναφερθείσα απόφασή του Defrenne, προκειμένου να περιορίσει διαχρονικώς τα αποτελέσματα των αποφάσεών του. Εν πάση περιπτώσει, τόσο η πρόταση της Επιτροπής όσο και η έκδοση από το Συμβούλιο της αποφάσεως 89/688 είναι δυνατό να ενισχύσουν την άποψη ότι η εισφορά θάλασσας ήταν, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, νόμιμη.

42. Κατά συνέπεια, υπό το φως όλων αυτών των παραγόντων, οι οποίοι βεβαίως είναι εξίσου, τουλάχιστον, σημαντικοί όσο και οι κρίσεις του Δικαστηρίου στην προαναφερθείσα απόφασή του Blaizot, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι το ασυμβίβαστο με τη Συνθήκη μιας επιβαρύνσεως όπως η εισφορά θάλασσας δεν μπορεί να προβληθεί όσον αφορά ποσά που καταβλήθηκαν πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεώς του, με εξαίρεση εκείνους τους αιτούντες που είχαν ασκήσει σχετική ένδικη προσφυγή ή αν υπέβαλαν αντίστοιχη αίτηση πριν από την ημερομηνία αυτή.

Το κύρος της αποφάσεως 89/688

43. Τελικώς, από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι, κατά τη γνώμη μου, η απόφαση 89/688 είναι ανίσχυρη κατά το μέτρο που μ' αυτή επιτρέπει τη διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος της εισφοράς θάλασσας. Καίτοι το εθνικό δικαστήριο δεν έχει υποβάλει ειδικώς το ερώτημα αυτό, θα ήταν ευκταίο, για λόγους σαφηνείας, το Δικαστήριο να αποφανθεί και επί του σημείου αυτού.

1 — Αν και πρέπει να σημειωθεί ότι η πρόταση που αναφέρεται στο προοίμιο της αποφάσεως αυτής είναι, στην πραγματικότητα, αυτή η οποία είχε ως αποτέλεσμα την απόφαση 89/687.

Συμπέρασμα

44. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

« 1) Οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμούς στις εισαγωγές πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι απαγορεύουν την επιβολή, από μία περιφέρεια που αποτελεί τμήμα κράτους μέλους, φορολογικής επιβαρύνσεως επί των εισαγομένων από άλλο κράτος μέλος εμπορευμάτων λόγω του ότι τα εν λόγω εμπορεύματα διέβησαν τα σύνορα της οικείας περιφερείας, και τούτο παρά το γεγονός ότι η εν λόγω επιβάρυνση πλήττει και τα εμπορεύματα που εισάγονται στην περιφέρεια αυτή από άλλο τμήμα του εδάφους του πρώτου κράτους.

2) Το άρθρο 6 της συμφωνίας μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας, που υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 22 Ιουλίου 1972, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει την επιβολή, από περιφέρεια που αποτελεί τμήμα κράτους μέλους, φορολογικής επιβαρύνσεως επί των εισαγομένων από τη Σουηδία εμπορευμάτων λόγω του ότι τα εν λόγω εμπορεύματα διέβησαν τα σύνορα της οικείας περιφερείας, και τούτο παρά το γεγονός ότι η εν λόγω επιβάρυνση πλήττει και τα εμπορεύματα που εισάγονται στην περιφέρεια αυτή από άλλο τμήμα του εδάφους του οικείου κράτους μέλους.

3) Η απόφαση 89/688/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με το καθεστώς που διέπει την εισφορά θάλασσας στα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα, είναι ανίσχυρη κατά το μέτρο που επιτρέπει τη διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος της εισφοράς θάλασσας.

4) Ούτε οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ περί επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς εισαγωγικούς δασμούς, ούτε το άρθρο 6 της συμφωνίας μεταξύ της Κοινότητας και της Σουηδίας, ούτε το ανίσχυρο της αποφάσεως 89/688/ΕΟΚ του Συμβουλίου μπορούν να προβληθούν προς στήριξη αιτήσεων για την επιστροφή τέτοιας επιβαρύνσεως αν η επιβάρυνση αυτή εισπράχθηκε πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως αυτής, εκτός αν οι αιτούντες άσκησαν ένδικη προσφυγή ή υπέβαλαν αντίστοιχη αίτηση πριν από την ημερομηνία αυτή. »